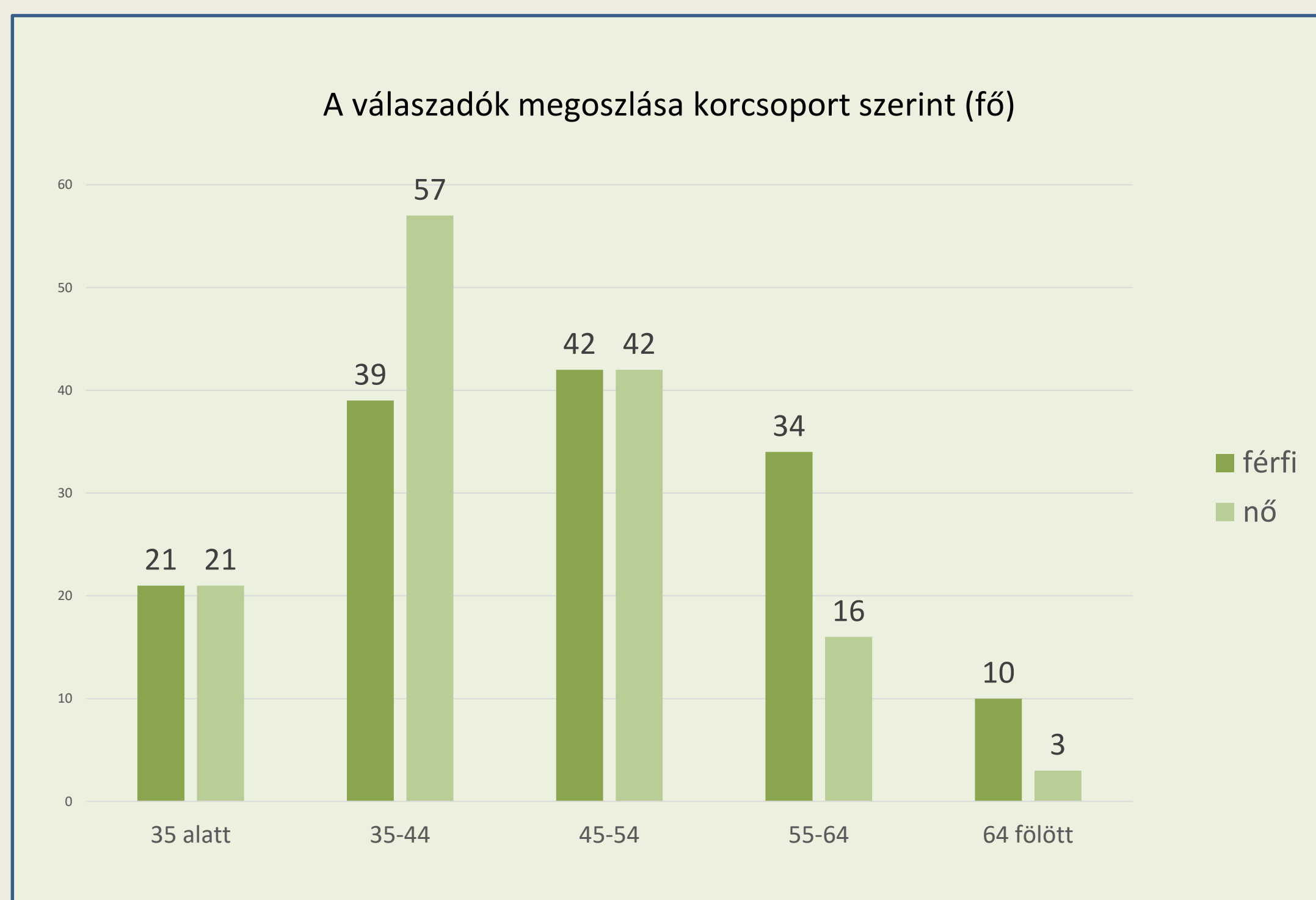

A vészhelyzeti távolléti oktatás problémái a felsőoktatásban

A COVID19 vírus megjelenése és gyors terjedése arra készítette az országok vezetőit, hogy jelentős korlátozásokat léptessenek életbe a lakosság hétköznapi tevékenységeinek körében. A korábbi járványok tapasztalatai (Markel et al. 2007; Ahmed et al. 2018) ugyanis megmutatták, hogy a fertőzöttek elszigetelése nem elégséges a járvány megfékezésére, a megelőzési stratégiának magába kell foglalnia a személyes találkozások számának csökkentését is. Szükségessé vált tehát az oktatási intézmények bezárása.

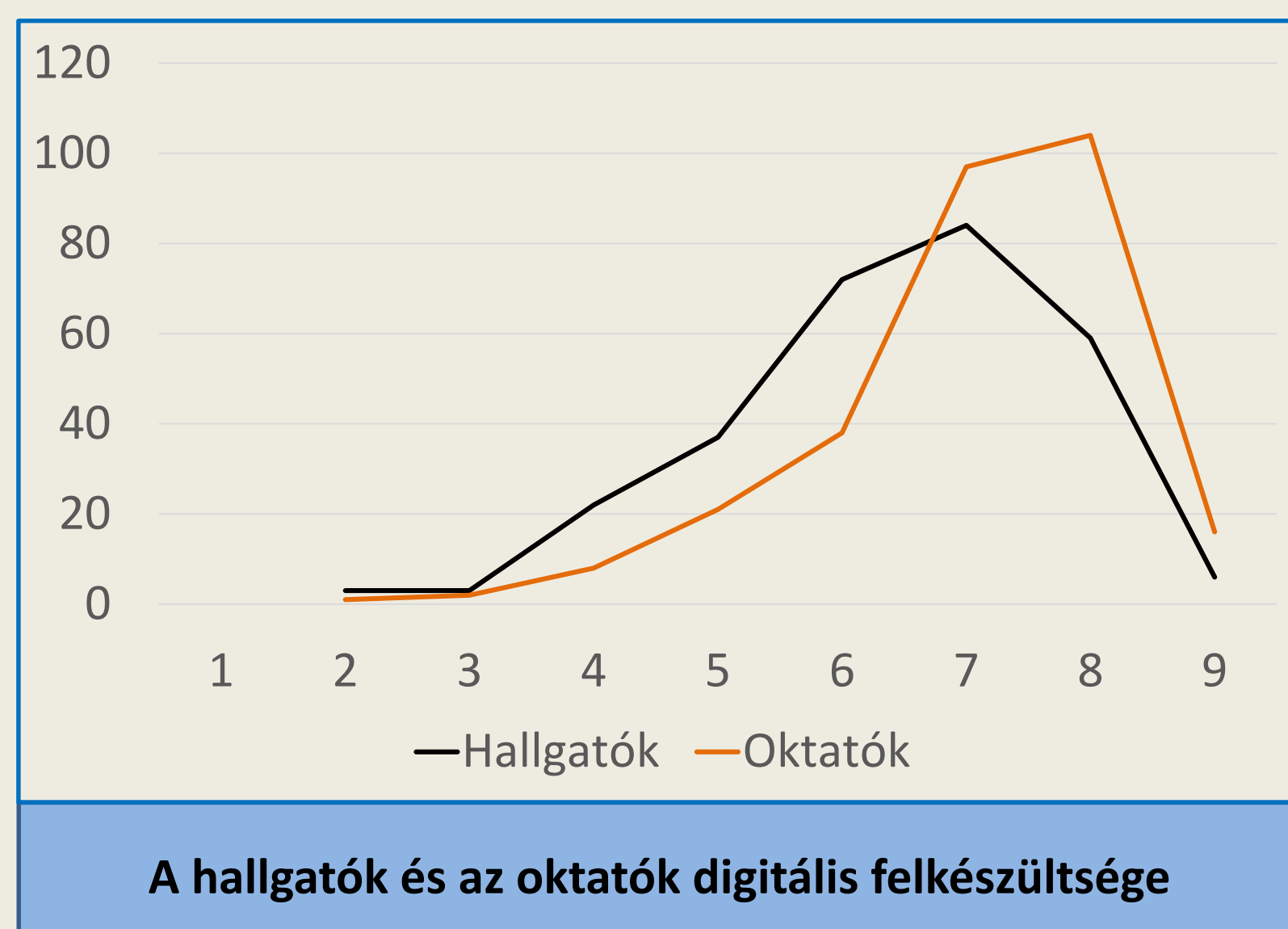
Bár a 21. század felsőoktatása már el sem képzelhető digitális technológia nélkül (Nichols, 2020) és az e-learning már régóta jelen van az intézményekben, a jelenléti oktatásról online oktatásra történő átállás során mégis számos kihívással kellett megküzdeni. Ez több esetben olyan jelentős gondot jelentett, hogy az átállás nem is valósult meg mindenütt. Meggyőzően bizonyítja ezt az UNESCO 2020. áprilisában lebonyolított kutatása, melyben 109 ország 424 felsőoktatási intézménye vett részt. A kérdőív kitöltésének időpontjában az európai, az amerikai és az ázsiai intézmények 3%-ában, míg az afrikai felsőoktatási intézmények majdnem egynegyedében (24%) szűnt meg a tanítás (Marinoni et al. 2020). A bezárásoknak elsősorban technikai okai voltak.

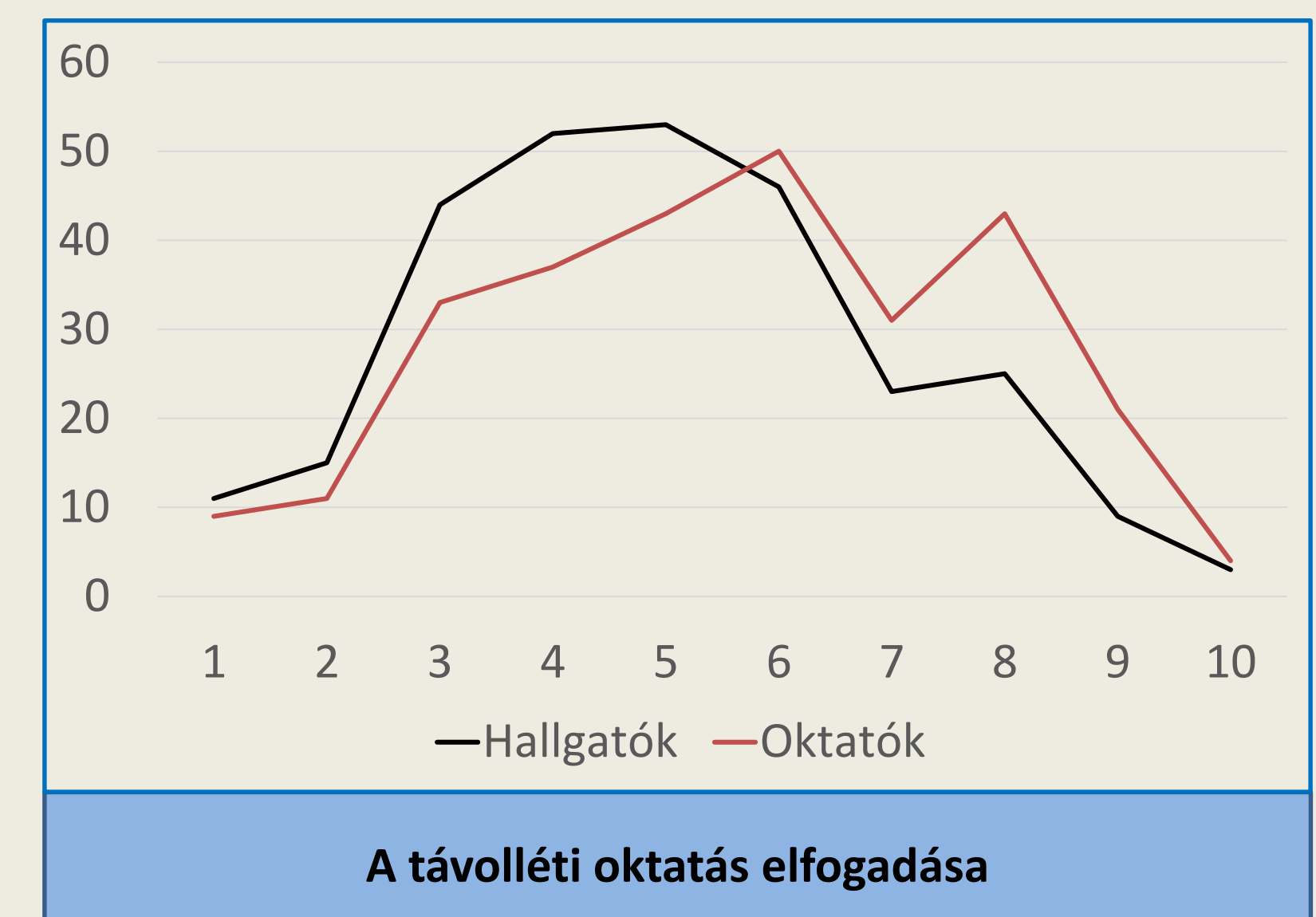
A kompetencia problémák

Többeknek a megfelelő kompetenciák hiánya jelentett inkább problémát. Hiába álltak ugyanis rendelkezésre a technikai feltételek, azokat nem mindenki tudta megfelelően használni. Ez a megállapítás a tanárok és a hallgatók csoportjára is igaz, hiszen számos kutatás (pl. Helsper – Eynon 2009, Buda 2013) bizonyította már, hogy a Prensky (2001) által digitális őslakosnak nevezett fiatalok valójában nem alkotnak homogén csoportot, közülük sem mindenre jellemző, hogy a digitális technológiát minden feladatra könnyen és készség szinten használják.

A tanulási folyamat legfontosabb kulcsszereplője (OECD 2005, Barber – Mourshed 2007) azonban az online térben is az oktató marad, a folyamatot neki kell irányítania, viszont új jártasságokra és ismeretekre van szüksége ahhoz, hogy a megváltozott feltételekhez alkalmazkodva hatékonyan valósíthassa meg az ismeretátadást.

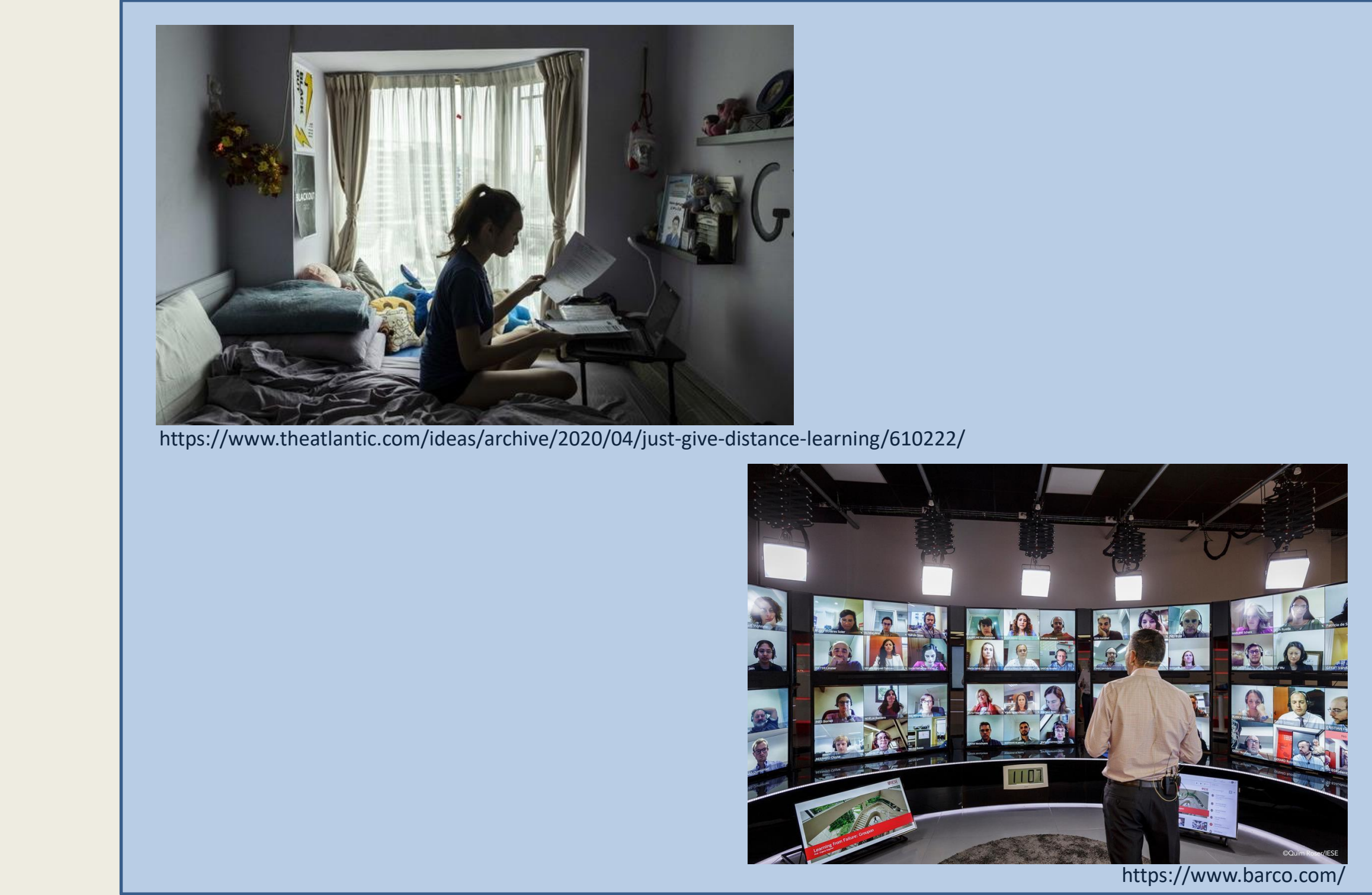
Korcsoport	Tavaszi felkészültség	Őszi felkészültség	Változás
35 alatt	7,0	8,4	1,3
35-44	6,3	8,1	1,8
45-54	6,1	7,9	1,8
55-64	6,1	8,0	1,9
64 fölött	5,9	8,2	2,3

Fontos kérdés volt tehát számunkra az, hogy az oktatók milyennek ítélik meg a hallgatók és saját maguk digitális felkészültségét az őszi félév végén. Ezt a kérdést azért is tettük fel, mert sokan az eszközök használata alapján úgy vélik, hogy a hallgatók felkészültebbek a digitális tér használatára, mint az oktatók. Mi most az oktatók szemszögéből vizsgáltuk a felkészültséget.

Az eredmények összecsengenek előzetes feltételezésünkkel, az oktatók véleménye szerint ők lényegesen magasabb szintű digitális tudással rendelkeznek a hallgatókhoz képest. A magas szintű tudást csak az oktatók közel 50 %-a feltételezte a hallgatókról, míg saját magukról ugyanezt a szintet 75 % jelezte. Ez azt is mutatja, hogy a kérdezettek szerint hiába használják a hallgatók élénkebben a közösségi médiát és az informatikai eszközök egy részét, ennek ellenére az egyéb lehetőségek terén komoly hiányosságok jelentkeztek náluk.

Az oktatók különböző életkori csoportjainak a felkészültsége eltérő és nem is egyformán változott tavaszi és őszi járványhelyzet közötti időszakban, függetlenül attól hogy mindegyik korcsoport esetében jelentős javulás történt. Legkevesebb változás a fiatalabbaknál látható, elsősorban azért, mert ők többnyire már tavasszal is rendelkeztek a megfelelő kompetenciákkal, és összesen is ők ítélték legjobbak a felkészültségüket. A 35 év felettiéknél viszont igen jelentős a növekedés az átlag pontszám alapján, ami mutatja,

A járványidőszak alatt sokan figyelték a hallgatók reagálását, viszont kevesen látták, hogy ez a pandémiás távolléti oktatás az egyetemi oktatók munkáját is megnehezíti. Kutatásunkban a Debreceni Egyetemen, 2020 tavaszán és 2021 őszén megvalósult távolléti oktatás tapasztalatait kívántuk összegyűjteni. Elsősorban azt kívántuk feltárni, hogy miként zajlott le a távolléti oktatásra, a digitális pedagógia gyakorlatára való átállás, illetve, hogy a pandémiás félévek végén hogyan látják az oktatók ezt a folyamatot, milyen változásokat éreztek az általuk végzett munka különböző részterületein. Az információk összegyűjtéséhez egy általunk összeállított, online kérdőívet használtunk fel, melynek kitöltésére többször kiküldött e-mail segítségével kértük fel az oktatókat. Az előzetes információk alapján nyilvánvaló volt, hogy az oktatók valamilyen formában az új helyzetben is megoldották az oktatást és a hallgatók tudták teljesíteni a félév követelményeit, de ezt számos tényező nehezítette.

Kutatásunk két szakaszban zajlott. Az első szakaszra 2020 júliusában (n = 314), a másodikra pedig 2021 januárjában került sor (n = 285). A technikai feltételekkel nem volt gond. Az oktatók többféle eszközzel próbálták a távolléti oktatást megvalósítani és alapvetően a saját eszközök domináltak, bár néhányan igénybe vették az egyetem által biztosított lehetőséget is. Az új helyzetben azonban az oktatók számára jelentős többlet terhelést jelent az egyetemi feladatok ellátása, többek között az oktatáshoz kapcsolódó megemelkedő adminisztráció.

hogy sikerült a szükséges tudást megszerezve felzárkózni, a feladatok teljesítését megoldani. A pontszámok azt mutatják, hogy az őszi félévre kiegyensúlyozott lett a felkészültség, mindegyik korosztály jól teljesített. A legnagyobb változás a 64 év felettiéknél történt, ami azért is fontos, mert az előítéletek ellenére ők is kiválóan tudnak teljesíteni a digitális térben, és hajlandók energiát fordítani arra, hogy ez irányú felkészültségüket javítsák.

A válaszokból az is világossá vált, hogy az oktatók véleménye szerint a hallgatók nehezebben viselik a távolléti oktatást, igazán pozitív értékelést csak kevés esetben tapasztaltunk. Az oktatók saját magukat lényegesen pozitívabban látják. A megkérdezettek fele a közepes szintnél jobbnak gondolja az oktatók távolléti oktatáshoz történő viszonyulását. Hangsúlyoznunk kell azonban azt, hogy ez az oktatók ítélete saját magukról és a hallgatókról. Összességében a meglátásuk szerint a most működő távolléti oktatás nagyobb problémát jelent a hallgatóknak, mint az oktatóknak.

Az eredmények alapján elmondható, hogy magát az oktatási tevékenységet csak kis mértékben zavarta meg az új helyzet. A kurzusok döntő többségét, még a szemináriumok és a gyakorlatok esetén is meg tudták tartani az oktatók. Az oktatók meglátása szerint a távolléti oktatás időszaka alatt a nem közvetlen oktatási tevékenységgel összefüggő feladat ellátásra fordított idő jelentősen növekedett, többlet terhelést jelentett.

Ahmed, F. – Zviedrite, N. – Uzicanin, A. (2018): Effectiveness of workplace social distancing measures in reducing influenza transmission: a systematic review. BMC Public Health. 2018; 18: 518. doi: 10.1186/s12889-018-5446-1

Barber, M. – Mourshed, M. (2007): How the world's best-performing school systems come out on top. McKinsey & Company, Chicago.

Buda, A. (2013): Social groups in the information society. In: Angyalosi, G. – Münnich, Á. – Pusztai, G. (eds.): Interdisciplinary Research in Humanities. Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Central European Studies, Nitra, 133-143.

Helsper, E. – Eynon, R. (2009): Digital natives: where is the evidence? British Educational Research Journal, 36 (3). 503-520.

Marinoni, G. – van't Land, H. – Jensen, T. (2020): The Impact of COVID-19 on Higher Education Around the World. IAU Global Survey Report. International Association of Universities (IAU) UNESCO House, Paris. https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_he_survey_report_final_may_2020.pdf (15.03.2021.)

Markel, H. – Lipman, H. B. – Navarro, J. A. – Sloan, A. – Michalsen, J. R. – Stern, A. M. – Cetron, M. S. (2007): Non Pharmaceutical Interventions Implemented by US Cities During the 1918-1919 Influenza Pandemic. JAMA, Vol 298, No. 6. 644-655.

Nichols, M. (2020): Transforming Universities with Digital Distance Education. The Future of Formal Learning. Routledge, New York.

Prensky, M (2001): Digital Natives, Digital Immigrants. Part 1. On the Horizon, 9(5), 1 - 6.

OECD (2005): Teachers matter: Attracting, developing and retaining effective teachers. OECD-Education Committee, Paris.